

" İlim, malûma tâbidir. Bu kaziyeye göre, malûm, ilme tâbi değildir; çünkü devir lâzım gelir." cümlesini izah eder misiniz?

"Yedincisi: İlim, malûma tâbidir. Bu kaziyeye göre, malûm, ilme tâbi değildir; çünkü devir lâzım gelir. Öyleyse, bir insan, amelen yaptığı bir fiilin esbabını kadere havale etmekle taallül ve bahaneler gösteremez."(1)

"İlim maluma tabidir" sözünü akla yaklaştırmak için şöyle bir temsil verelim: Ehli kalp olan bir hakim adliyeden dışarıyı seyrederken telaşla bir zatın geçtiğini görüyor ve katibe diyor yaz; şu adam ileride haksız bir cinayet işleyecek ve cezası da şudur, o katip hakimin hükmünü dosyalayıp rafa koyuyor. Aynen dosyadaki gibi o adam gidip haksız bir cinayeti işleyip hakimin huzuruna çıkarılıyor. Hakim o adam hitaben ben senin bu suçu işleyeceğini sezdiğim için dosyanı hazırladım, cezan şudur diyor.

Şimdi o katil hakime, sen bu dosyayı hazırladığın ve cezamı takdir ettiğin için ben bu suçu işledim, dese ne kadar hakikatsiz olur anlaşılır.

İşte Allah'ın ezeli ilmi ile bizim ne yapacaklarımızı önceden bilip kaderde dosyalaması da bunun gibidir. Burada insanın itiraz ve şikayete hakkı yoktur. Zira Allah'ın ilmi ve olayları önceden bilip kadere yazması cebir vasıtası değildir.

Malumun ilme tabi olması durumunda durum aksine dönüp insan iradesinin iptali ortaya çıkar ki, bu doğru bir hüküm değildir. Batıl Cebriye Mezhebi'nin savunduğu fikir bu minval üzeredir. Ehl-i sünnet ise "**ilim maluma tabidir**" hükmünü benimsemiştir.

Malumun ilme tabi olması, insan iradesinin üzerindeki mutlak baskıyı ifade ettiği için devir ile tabir ediliyor. Devir burada insan iradesinin İlahi irade karşısında mutlak bir baskı ve cebir içinde olmasına karşın Allah'ın onu özgür bir irade sahibiymiş gibi mesul tutmasıdır ki bu bir kısır döngüdür. Yani dudaksız bir insana üfle demek, bacaksız bir adama koş demek, gözsüz bir adama gör diye mesuliyet vermek gibi kısır bir döngü olur. Allah böyle şeyleri yapmaktan ve emretmekten münezze ve mukaddes olduğuna göre malum ilme tabi diyemeyiz. İradesiz bir adamı iradeli bir adam gibi mesul tutmak devir demektir.

(1) bk. [İşârâtü'l-İ'câz, Bakara Suresi, 7. Ayetin Tefsiri.](#)